

**РОЗВИТОК МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ
THE DEVELOPMENT OF SMALL ENTERPRISES
OF FOOD INDUSTRY IN THE REGIONS OF UKRAINE**

Тимченко О.І. старший викладач кафедри економіки і права
Національного університету харчових технологій
Tymchenko O.I. Senior teacher The chair of Economics and Law
National University of Food Technologies

Анотація. Стаття присвячена проблемам розвитку малих підприємств харчової промисловості за видами економічної діяльності у регіонах України. Зокрема проведено аналіз стану регіонального розвитку малих підприємств та розраховано загальну рейтингову оцінку розвитку малих харчових підприємств у регіонах на основі коефіцієнтів по основних показниках діяльності та суми зайнятих регіонами місць за певними показниками починаючи з максимального значення. За отриманими результатами зроблено відповідні висновки.

Annotation. The article is devoted to the development of small food industry enterprises according to the aspects of economic activity in the regions of Ukraine. Particularly, the analysis of the regional development conditions of small enterprises is made and calculated the general rating estimate of the development of small food industry enterprises in regions based on the factors according to primary showing activities and amount of regional occupied places according to the activities beginning with upper bound. Corresponding conclusions are drawn according to the received results.

Ключові слова: розвиток, малі харчові підприємства, види економічної діяльності, розвиток підприємництва, регіон, регіональний розвиток, рейтинг, рейтингова оцінка.

Key words: development, small food industry enterprises, aspects of economic activity, development of business undertaking, region, regional development, rating, rating estimate.

Вступ. Стан та особливості розвитку малих підприємств (МП) в будь-якій країні мають виразну регіональну специфіку. Аналізуючи розвиток малого підприємництва в регіональному аспекті, слід враховувати те, що Україна має дуже неоднорідні території, з неповторними, притаманними тільки їм, особливостями. Зокрема це стосується економічних, соціальних, демографічних, духовно-психологічних відмінностей, обумовлених попереднім історико-культурним та політичним розвитком українського суспільства. Значний вплив на розвиток малого підприємництва мають такі регіональні фактори: регіональний економічний потенціал, регіональна господарська структура, обсяги та доступність місцевих ресурсів, місцевий ринок праці та наявність необхідних кадрів, регуляторна політика місцевих органів влади, рівень розвитку регіональної ринкової інфраструктури, інформаційне забезпечення, традиції та психологія населення даного регіону. Також на регіональний розвиток малого підприємництва суттєво впливають неструктурованість і квазіісторична спадковість адміністративно-територіального поділу, його невідповідність соціально-демографічним змінам, які відбуваються в Україні протягом останнього десятиліття. Таким чином, проведення комплексного аналізу регіонального розвитку МП харчової промисловості потребує спеціальних уточнень та пояснень.

Систему адміністративно-територіального устрою України, відповідно до статті 133 Конституції України, утворюють: АР Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села. Це становить 27 регіонів, серед яких АР Крим, 24 області, міста Київ і Севастополь. Таким чином, загальні показники розвитку малого підприємництва у 2003-2004 роках у регіонах складаються з відповідних показників: 487 районів та 172 міст.

Аспекти розвитку малого підприємництва досліджувалися і представлені у працях як закордонних, так і вітчизняних науковців, а саме: Р.Кантільйона [1],

Й.Шумпетера [2], Е.Дж.Долана [3], З.Варналія [4], Л.Воротіної [5], О.Кужель[6] та інших. Проте чимало питань на сьогодні все ще залишаються недостатньо вивченими. Особливо це стосується стану розвитку МП саме харчової промисловості як в регіональному розрізі, так і в цілому по Україні. Таким чином, актуальність наукового дослідження визначається об'єктивно високою соціально-економічною роллю малого підприємництва та недостатнім науково-теоретичним його обґрунтуванням.

Постановка завдання. Виходячи з актуальності наукового дослідження та враховуючи недостатність вивчення даної проблеми, необхідно розкрити стан розвитку МП харчової промисловості за видами економічної діяльності у регіональному розрізі, охарактеризувати місце малих харчових підприємств харчової промисловості в регіональному соціально-економічному розвитку та провести загальну рейтингову оцінку ефективності їх розвитку. На основі отриманих та обґрунтованих результатів дослідження зробити висновки та запропонувати шляхи підвищення ефективності розвитку МП харчової промисловості в регіонах України.

Результати. Поглиблення диспропорцій у регіональному розвитку малого підприємництва, як вважає Варналій З.С., є однією з причин недостатньої ефективності державної підтримки малого підприємництва в Україні. Але кожен регіон – це унікальна в багатьох відношеннях територія: у географічних, економічних, екологічних, соціальних, історичних та багатьох інших аспектах. Стосується це також умов для розвитку малого підприємництва в промисловості, чисельності міського населення, його освіти, професійної орієнтації, місцезнаходження регіону тощо. Дійсно, аналіз офіційної статистики показує, що майже половина загальної кількості МП зосереджена лише в 6 регіонах: м. Києві, Донецькій, Дніпропетровській, Харківській, Львівській та Одеській областях. Якщо найбільша питома вага МП (16,1%) і промислових малих підприємств (12,8%) припадає на м. Київ, то найбільша питома вага МП харчової промисловості (7,15%) зосереджена у Донецькій області. Аналізуючи структуру розміщення МП спостерігається значна диспропорція по регіонах,

зокрема між м. Києвом (16,1%) та м. Севастополем (0,89%) майже у 18 раз, в той же час МП харчової промисловості розміщені за регіонами більш-менш рівномірно і відношення між максимальним (Донецька обл.) та мінімальним (м. Севастополь) значенням становить 10 раз.

В середньому по Україні на 10 тис. наявного населення створено 57 МП. Даний показник перевищують лише 6 регіонів: м. Київ (170,4), АР Крим (69,2), м. Севастополь (64,6), Миколаївська обл. (61,3), Львівська обл. (59,6), Харківська обл. (59,3). Інша тенденція спостерігається по кількості МП харчової промисловості: в середньому по Україні на 10 тис. наявного населення створено 1,46 МП харчової промисловості, у 14 із 27 регіонів України цей показник перевищує середнє значення. Таким чином, можна зробити висновок, що малі харчові підприємства мають рівномірне регіональне розміщення, максимальна кількість на 10 тис. населення становить 2,36 підприємства у Кіровоградській обл., а мінімальна – 1,05 у Донецькій обл. Протягом 1991 - 2003 років розвиток малого підприємництва характеризується стійкою тенденцією до зростання кількості МП у 5,8 рази і за підсумками 2003 року становила 272741 підприємство. Найбільші темпи росту кількості МП відбулися в 1997 році і при порівнянні з 1996 роком становили 41,5%. Щодо розвитку малих промислових підприємств, то їх кількість зростала пропорційно розвитку МП, про що свідчить їх питома вага від загальної кількості яка коливалась в межах від 13 до 16%. Швидкими темпами розвивались МП харчової промисловості у 1991 – 1995 роках, про що свідчить темп росту у 8,16 рази. Якщо у 1997 році загальна кількість МП при порівнянні з 1996 роком зросла на 41,5%, то кількість малих промислових підприємств зросла на 50%, а малих харчових підприємств на 84,5%. Питома вага МП харчової промисловості у загальній кількості МП зросла від 0,3% у 1991 році до 2,9% у 1999 році, проте до 2003 року зменшилась до 2,6%.

Аналізуючи стан розвитку МП харчової промисловості в першу чергу, доцільно охарактеризувати розміщення МП харчової промисловості за видами економічної діяльності по регіонах України за даними таблиці 1.

Таблиця 1

Розміщення малих підприємств харчової промисловості
за видами діяльності по регіонах України

	Україна	АР Крим	Вінницька	Волинська	Дніпропетровська	Донецька	Житомирська	Закарпатська	Запорізька	Івано-Франківська	Київська	Кіровоградська	Луганська	Львівська
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Видобування солі	14	8				1		1						
Виробництво борошна	675	40	39	13	44	24	14	10	15	18	21	39	21	41
Виробництво вин	62	16	2	1	1	1	3						1	2
Виробництво кормів для дом. тварин	26	1	1	2	2						2		2	5
Виробництво кормів для тварин	190	8	8	15	9	11	13	1	3	5	8	5	6	12
Виробництво алкогольних напоїв	69	8	8		1	3		5		3	2	3		3
Виробництво дріжджів	7		1							1				
Виробництво етилового спирту	4		1								1			
Виробництво какао, шоколаду	70	3	1	1	6	11			4		5	2	7	4
Виробництво крохмалю	7	1							1		2		1	
Виробництво круп	184	10	14		9	9	6			2	11	6	9	5
Виробництво макаронних виробів	166	10	5	4	10	10	4	9	5	6	2	6	9	6
Виробництво маргарину	23	1	1		1	2			1			6	2	1
Виробництво мила	130	3	2	2	7	8		5	3	5	5		11	11
Виробництво мін. вод та напоїв	500	39	18	6	17	29	10	46	20	27	12	5	27	37
Виробництво молочних продуктів	299	9	9	9	10	7	20	9	3	7	14	9	10	18
Виробництво морозива	54	7	1	4	2	2	1	4	2	2	2		2	5
Виробництво м'яса і субпродуктів	252	7	27	13	7	7	9	10	1	18	21	6	3	21
Виробництво м'ясних продуктів	637	43	27	9	39	34	22	21	11	23	39	9	15	53
Виробництво неочищеної олії та жирів	363	10	12	1	53	40	3	1	23	8	2	25	37	2
та косметичних засобів	78	7	2	1	2		3		3	1	4			4
Виробництво пива	47	1	4	4	2	1		2	2	3	1		1	7
Виробництво консервів	156	11	8	5	4	2	8	15	5	5	4	5	2	8
Виробництво рафінованої олії та жирів	48	1	1		5	3		1	2			3	10	
Виробництво решти харчових прод.	80	3			12	3	1	1	5	1	4	1	1	4
Виробництво сухарів, печива, пирогів	285	15	5	9	20	27	4	2	4	4	29	8	9	13
Виробництво тютюнових виробів	8	2	1			1								1
Виробництво соків	71	11	7	2		1	3	10	1	3	7			6
Виробництво харчових концентратів	61	3	1	2	5	3		1		2	3			5
Виробництво хліба та х/б виробів	1097	60	46	13	55	61	30	63	39	60	21	31	44	79
Виробництво цукру	75		6	1	1		6		1	2	1	8		1
Перероблення овочів та фруктів	126	5	8	5	9	2	1	11	1	8	4	2		6
Перероблення свійської птиці і кролів	9					1		2						2
Перероблення картоплі	27	2	2				1	4	1		2			2
Перероблення чаю	15	2		1		2		1			1			2
Промислове виробництво риби	219	22	7	2	7	6	7	1	8	6	19	8	5	11

Продовження табл. 1

	Миколаївська	Одеська	Полтавська	Рівненська	Сумська	Тернопільська	Харківська	Херсонська	Хмельницька	Черкаська	Чернівецька	Чернігівська	м. Київ	м. Севастополь
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Видобування солі								1					3	
Виробництво борошна	34	37	27	15	17	38	30	16	13	31	7	24	41	6
Виробництво вин		20				1	2	3	1				4	4
Виробництво кормів для дом. тварин		1			1			2	2		1		4	
Виробництво кормів для тварин	4	10	10	4	6	4	9	7	10	7	3	2	9	1
Виробництво алкогольних напоїв		7	1		1	1	1	1		5		1	15	
Виробництво дріжджів		2					2					1		
Виробництво етилового спирту		1			1									
Виробництво какао, шоколаду			2	1			4		2	5	1		11	
Виробництво крохмалю						1					1			
Виробництво круп	9	11	7	4	7	4	17	8	7	10	2	4	13	
Виробництво макаронних виробів	4	9	1	7	8	1	17	10	2	3	1	3	13	1
Виробництво маргарину	2						2	1		1			1	1
Виробництво мила		4	1	1	2	1	11	2	1	1	1	1	42	
Виробництво мін. вод та напоїв	15	23	13	10	5	18	31	13	25	5	16	4	24	5
Виробництво молочних продуктів	14	11	6	9	8	15	24	6	7	13	8	15	25	4
Виробництво морозива	2	5	2	1	4	1		1		1		1	2	
Виробництво м'яса і субпродуктів	3	4	3	9	4	20	5	2	4	6	9	12	21	
Виробництво м'ясних продуктів	18	29	11	25	14	18	53	11	22	11	14	7	53	6
Виробництво неочищеної олії та жирів	22	18	17		5	3	42	11	2	9	6	2	7	2
та косметичних засобів	2	2	2	1			9	4		2	1	2	26	
Виробництво пива	3	3	1			1			2	4	1		4	
Виробництво консервів	1	7	1	5	4	8	4	7	8	10	3	4	10	2
Виробництво рафінованої олії та жирів		3	2				7	1	2				7	
Виробництво решти харчових прод.	1	1	1	1		1	4	5		2			26	2
Виробництво сухарів, печива, пирогів	15	19	6	4	2	4	35	5	5	3	5	4	26	3
Виробництво тютюнових виробів									2				1	
Виробництво соків	2	2	2	2	1	2			1	1	1	1	5	
Виробництво харчових концентратів		3	1	1		2	14	1	1	2		1	10	
Виробництво хліба та х/б виробів	50	53	36	32	30	30	58	21	31	21	25	33	71	4
Виробництво цукру		2	4		5	5	3	1	4	10	2	1	11	
Перероблення овочів та фруктів	1	8	4	4		6	7	7	3	4	8	4	8	
Перероблення свійської птиці і кролів		1					2						1	
Перероблення картоплі	2	1					4			1			5	
Перероблення чаю		1	1				2		1				1	
Промислове виробництво риби	8	11	5	1	2	1	16	7	5	11	3	2	32	6

Складено за даними Державного комітету статистики України

Проведене дослідження виявило нерівномірність розвитку МП як по регіонах України, так і по видах економічної діяльності, зокрема:

➤ в регіональному розрізі: із 6134 МП харчової промисловості, діючих у 2004 році, найбільше зосереджено у м. Києві (532), Харківській обл. (415), Львівській (377) та АРК (369); найменша МП функціонує у м. Севастополь (47), Чернівецькій обл. (119), Волинській (125) та Сумській обл. (127);

➤ за видами економічної діяльності: найбільша кількість МП задіяні у виробництві: хліба та хлібобулочних виробів (1097), борошна (675), м'ясних продуктів (637) та мінеральних вод і напоїв (500); найменша кількість МП займаються виробництвом: етилового спирту (4), крохмалю (7), дріжджів (7), тютюнових виробів (8) та переробленням свійської птиці і кролів (9).

Таким чином, співвідношення між кількістю МП м. Севастополь і м. Київ становить 1:11, а співвідношення кількості МП по виробництву етилового спирту і виробництву хліба і хлібобулочних виробів становить 1:274.

Особливість розподілу діючих МП харчової промисловості в кожному конкретному регіоні зумовлювалися різноманітними чинниками, серед яких слід відзначити спрямованість економічного потенціалу регіону (промисловий, аграрний, змішаний), кількість та величина місць обласного підпорядкування, географічне положення, розвиненість ринкової інфраструктури, обсяги і доступність ресурсів, регуляторна політика місцевих органів влади та інші.

Проведений аналіз свідчить, що за роки незалежності мале підприємництво поступово набуває рис самодостатнього сектора економіки, з властивими йому особливостями, перевагами, власними закономірностями розвитку. У свою чергу, недостатня глибина галузевої спеціалізації, суттєві структурні диспропорції, нерівномірність та суперечливість територіального розподілу МП харчової промисловості істотно впливають на загальний рівень розвитку малого підприємництва в країні. Така неадекватність вимагає ґрунтовного вивчення цієї проблеми, всебічної об'єктивної оцінки реального рівня розвитку малого підприємництва, шляхом проведення порівняльного

аналізу відповідних оцінок рівня розвитку малого підприємництва в регіонах на основі певної сукупності показників (див. таблицю 2).

Таблиця 2

Основні показники розвитку малих підприємств харчової промисловості по регіонах на початок 2004 р.

Регіон	Малі промислові підприємства на 10 тис. населення	МП харчової промисловості на 10 тис. населення	Дохід від реалізації продукції на одне МП ХП	Середньооблікова чисельність в розрахунку на одне МП	Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн.	Залишкова вартість основних засобів на одне МП, тис. грн.	Частка зайнятих на МП від працездатного населення, %
Україна	9,06	1,39	740,87	9	222,88	223,54	0,22
АР Крим	9,25	1,89	278,34	7	267,54	139,64	0,21
Вінницька	7,60	1,68	634,19	11	184,66	200,66	0,33
Волинська	6,58	1,40	495,62	11	191,62	293,12	0,28
Дніпропетровська	7,17	1,16	427,12	8	274,35	204,48	0,15
Донецька	7,44	0,94	1695,20	9	252,13	161,75	0,14
Житомирська	9,84	1,11	601,38	10	224,53	139,02	0,19
Закарпатська	10,94	1,94	209,40	7	168,77	318,69	0,23
Запорізька	8,14	1,09	306,37	10	210,33	226,96	0,18
Івано-Франківська	9,89	1,39	294,20	9	205,30	161,84	0,22
Київська	9,44	1,55	811,25	13	343,70	193,77	0,35
Кіровоградська	8,35	1,89	566,24	6	172,36	175,87	0,21
Луганська	6,49	1,04	1425,64	10	198,59	166,13	0,17
Львівська	10,93	1,50	800,86	10	189,37	186,72	0,25
Миколаївська	9,72	1,90	282,13	11	188,80	289,65	0,35
Одеська	6,88	1,41	1438,29	9	202,97	246,79	0,22
Полтавська	7,06	1,15	1132,88	12	250,81	289,78	0,24
Рівненська	8,02	1,29	234,98	11	181,17	243,76	0,25
Сумська	7,19	0,94	242,04	12	190,30	184,61	0,19
Тернопільська	6,95	1,79	773,94	10	174,92	307,89	0,31
Харківська	11,62	1,56	297,22	10	204,13	197,41	0,25
Херсонська	8,28	1,24	681,10	12	210,32	314,90	0,24
Хмельницька	7,71	1,30	442,50	11	181,35	217,41	0,26
Черкаська	7,72	1,44	421,53	11	188,89	633,31	0,28
Чернівецька	8,47	1,01	164,16	7	155,81	293,92	0,13
Чернігівська	6,52	1,06	532,58	11	218,14	234,75	0,22
м. Київ	21,52	2,16	1530,43	7	308,96	184,32	0,24
м. Севастополь	10,50	1,17	279,28	8	248,84	71,58	0,23
Максимальне значення	21,52	2,16	1695,20	13	343,70	633,31	0,35

Складено та розраховано за даними Державного комітету статистики України

Для порівняльних оцінок рівнів розвитку малих підприємств харчової промисловості у регіонах на практиці застосовують різні системи показників. З урахуванням наявної статистичної інформації та базуючись на результатах проведеного аналізу, ми використали наступні показники та критерії (еталони) за станом на початок 2004 року:

- ✓ кількість МП промисловості на 10 тис. населення (м. Київ – 21,52);
- ✓ кількість МП харчової промисловості на 10 тис. населення (м. Київ – 2,16);
- ✓ дохід від реалізації продукції в розрахунку на одне МП харчової промисловості (Донецька обл. – 1695,2 тис. грн.);
- ✓ середньооблікова чисельність в розрахунку на одне МП харчової промисловості (Київська обл. – 13 осіб);
- ✓ середньомісячна заробітна плата одного працівника на МП харчової промисловості (Київська обл. – 343,7 грн.);
- ✓ залишкова вартість основних засобів в розрахунку на одне МП харчової промисловості (Черкаська обл. – 633,31 тис. грн.);
- ✓ частка зайнятих на МП харчової промисловості від працездатного населення (Київська обл. – 0,35%).

Визначні еталони для розрахунку рейтингів регіонів є досить простими і зрозумілими, а методичні засади розрахунку рейтингових оцінок базуються на системі сукупності коефіцієнтів за наведеними показниками та сумі зайнятих регіонами місць за певним показником, починаючи з максимального значення.

Таким чином, загальні оцінки розвитку малих підприємств харчової промисловості в регіонах на початок 2004 року, являють собою основу для побудови двох взаємопов'язаних, але у свою чергу і самостійних рейтингів регіонів. Рейтингова оцінка, складена за сумою коефіцієнтів, являє собою горизонтальний зріз, де простежується вплив кожного показника на формування загальної суми коефіцієнтів, розрахованих як відношення вище перерахованих показників по кожного регіону до максимального значення. Це дає змогу виявити конкретні перешкоди в регіональному розвитку малих харчових підприємств і визначити місце кожного регіону за певним

показником. Рейтингова оцінка, розрахована за сумою місць, формує вертикально інтегрований показник, методика обчислення якого, базується на ранжуванні регіонів за тими місцями, які вони посіли в загальному переліку фіксованих значень окремих оціночних показників.

Таблиця 3

**Загальна оцінка розвитку МП харчової промисловості в регіонах України
за сумою коефіцієнтів та сумою місць**

	Малі промислові підприємства на 10 тис. населення		МП харчової промисловості на 10 тис. населення		Дохід від реалізації продукції на одне МП ХП, тис. грн.		Середньооблікова чисельність в розрахунку на 1 МП ХП		Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн.		Залишкова вартість основних засобів на одне МП ХП, тис. грн.		Частка зайнятих на МП ХП від працездатного населення, %		Сума коефіцієнтів (СК)	Рейтингове місце регіону за СК	Сума місць за окремими показниками (СМ)	Рейтингове місце регіону за СМ
	коефіцієнт	рейтинг	коефіцієнт	рейтинг	коефіцієнт	рейтинг	коефіцієнт	рейтинг	коефіцієнт	рейтинг	коефіцієнт	рейтинг	коефіцієнт	рейтинг				
Україна	0,42	11	0,64	15	0,44	9	0,68	20	0,65	9	0,35	13	0,63	16	3,821	12	93	12
АР Крим	0,43	10	0,88	4	0,16	24	0,50	27	0,78	4	0,22	26	0,58	21	3,552	19	116	20
Вінницька	0,35	19	0,78	7	0,37	11	0,83	10	0,54	22	0,32	16	0,95	3	4,143	7	88	10
Волинська	0,31	26	0,65	13	0,29	15	0,87	5	0,56	17	0,46	6	0,79	6	3,922	11	88	11
Дніпропетровська	0,33	22	0,54	20	0,25	17	0,57	23	0,80	3	0,32	15	0,42	26	3,231	25	126	23
Донецька	0,35	20	0,44	27	1,00	1	0,66	21	0,73	5	0,26	25	0,39	27	3,816	12	126	24
Житомирська	0,46	7	0,52	22	0,35	12	0,74	16	0,65	8	0,22	27	0,55	22	3,492	20	114	19
Закарпатська	0,51	3	0,90	2	0,12	27	0,53	26	0,49	27	0,50	2	0,64	15	3,699	14	102	13
Запорізька	0,38	15	0,50	23	0,18	19	0,75	15	0,61	11	0,36	12	0,51	24	3,287	24	119	22
Івано-Франківська	0,46	6	0,65	14	0,17	21	0,70	18	0,60	13	0,26	24	0,63	17	3,459	22	113	18
Київська	0,44	9	0,72	9	0,48	6	1,00	1	1,00	1	0,31	18	1,00	2	4,939	2	46	1
Кіровоградська	0,39	13	0,87	5	0,33	13	0,49	28	0,50	26	0,28	22	0,61	20	3,469	21	127	25
Луганська	0,30	28	0,48	25	0,84	4	0,75	14	0,58	16	0,26	23	0,48	25	3,693	15	135	26
Львівська	0,51	4	0,70	10	0,47	7	0,74	17	0,55	19	0,29	19	0,70	10	3,961	10	86	9
Миколаївська	0,45	8	0,88	3	0,17	22	0,84	8	0,55	21	0,46	8	1,00	1	4,349	4	71	3
Одеська	0,32	25	0,65	12	0,85	3	0,70	19	0,59	15	0,39	9	0,61	19	4,112	8	102	14
Полтавська	0,33	23	0,53	21	0,67	5	0,91	2	0,73	6	0,46	7	0,68	11	4,307	5	75	5
Рівненська	0,37	16	0,60	17	0,14	26	0,86	6	0,53	24	0,38	10	0,72	8	3,604	17	107	16
Сумська	0,33	21	0,44	28	0,14	25	0,90	3	0,55	18	0,29	20	0,55	23	3,208	26	138	27
Тернопільська	0,32	24	0,83	6	0,46	8	0,75	13	0,51	25	0,49	4	0,88	4	4,236	6	84	8
Харківська	0,54	2	0,73	8	0,18	20	0,75	12	0,59	14	0,31	17	0,72	9	3,811	13	82	6
Херсонська	0,38	14	0,58	18	0,40	10	0,88	4	0,61	12	0,50	3	0,68	12	4,030	9	73	4
Хмельницька	0,36	18	0,60	16	0,26	16	0,84	9	0,53	23	0,34	14	0,72	7	3,652	16	103	15
Черкаська	0,36	17	0,67	11	0,25	18	0,83	11	0,55	20	1,00	1	0,80	5	4,453	3	83	7
Чернівецька	0,39	12	0,47	26	0,10	28	0,56	25	0,45	28	0,46	5	0,36	28	2,799	27	152	28
Чернігівська	0,30	27	0,49	24	0,31	14	0,85	7	0,63	10	0,37	11	0,62	18	3,584	18	111	17
м. Київ	1,00	1	1,00	1	0,90	2	0,56	24	0,90	2	0,29	21	0,68	13	5,334	1	64	2
м. Севастополь	0,49	5	0,54	19	0,16	23	0,61	22	0,72	7	0,11	28	0,66	14	3,304	23	118	21

Складено та розраховано за даними Державного комітету статистики України

Висновки. Результати наведеної методики розрахунку рейтингової оцінки розвитку МП харчової промисловості у регіонах свідчать, що перше місце за сумою коефіцієнтів посідає м. Київ, а за сумою місць – Київська обл., останні місця – Чернівецька та Сумська обл. На відміну від Полтавської (5) та Волинської (11) областей, по всіх регіонах рейтинги за сумою коефіцієнтів не співпадають з рейтингами оцінок за сумою місць, що свідчить про істотні внутрішні диспропорції в розвитку МП харчової промисловості в регіонах, що вимагає ретельного аналізу реальної ситуації відповідних тенденцій з боку органів виконавчої влади та самоврядування. Розрахунок рейтингової оцінки відбувався за доступними показниками – лише невеликою частиною із них, які характеризують окремі аспекти розвитку малого підприємництва в регіоні, проте вони, на мою думку, є базовими і в сукупності дають досить об'єктивну оцінку реального стану малого підприємництва в регіонах.

Подібні рейтингові оцінки можна застосовувати для аналізу стану малого підприємництва різних категорій адміністративно-територіальних одиниць – міст обласного підпорядкування, регіональних центрів та районів.

Література.

1. Cantillon R. Essair sur la nature du commerce en general / Ed. And transl. by H.Higgs.-L.,1931.-P.29-32.
2. Шумпетер Й. Теория экономического развития: исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры. – М.: Прогресс, 1982. – 199 с.
3. Долан Э.Дж., Линдсей Д. Рынок: микроэкономическая модель / Пер. с англ. В.Лукашевича и др. – СПб., 1992.
4. Варналій З.С. Тенденції та стратегічні пріоритети розвитку підприємництва в Україні // Проблемы повышения эффективности функционирования предприятий различных форм собственности: Сб.науч.тр. / НАН Украины. Ин-т экономики пром-ти; редкол.: Булев И.П. (отв.ред.) и др.. – Донецк, 2004. – 440 с.
5. Вороніна Л.І. Розвиток підприємництва в економіці України // Вісник Київського університету. Економіка. – Вип. 1. – К., 1994. – С. 40-45.
6. Кужель О.В. Роль малого бізнесу в регіональному соціально-економічному розвитку // Вісник економічної науки України. – Донецьк. - №2.- 2004.